

Les passions d'Esparreguera (s.XXI després de Crist)

Per Oriol Osan.

Els seus organitzadors no escatimen ni xifres ni adjectius. Asseguren que la seva passió és un espectacle de dimensions èpiques únic a Europa: 5 hores de teatre, 300 actors, orquestra i cor de 50 veus en directe, 700 tubs d'un orgue, un auditori per a 1.700 espectadors, i 400 anys d'història per a una història universal. L'entrada al segle XXI també ha fet que els seus cartells -alguns no exempts de polèmica i, fins i tot, de censura- hagin esdevingut una icona de transgressió i impacte visual.

Esparreguera, el municipi del Baix Llobregat capitanejat per l'alcaldesa i presentadora de TV3 Francesca (Paca) Fosalba, té 24.000 habitants.

Aquests mesos, gairebé un 5% de la població s'aboca amb fervor a *La Passió*. Pot semblar una xifra minsa, però són un miler de persones que, d'una forma totalment altruista i voluntària, mantenen la flama d'una herència cultural -que es remunta ja a quatre segles!- per representar la vida, la mort i la resurrecció de Jesucrist. Cada temporada, més de 15.000 espectadors, tot i saber el final de l'obra, premien aquesta constància i converteixen aquesta història en l'argument teatral més representat a Catalunya. També cada temporada, centenars d'ulls expectants esperen a l'aguait quin serà el nou cartell que sortirà d'impremta i representarà arreu el seu *misteri*. Més que res per si cal esmolar els ullals i sortir en la seva defensa davant les ordes d'enemics.

Vicky Martínez, a més d'actriu, ha estat els últims quatre anys la directora artística de l'espectacle, i l'ajudant de direcció els dos anteriors. Actualment és la gerent del teatre *La Passió*, inaugurat el 1969 i dissenyat expressament per acollir la macro producció que *competeix* cada any amb les d'Olesa, Cervera i Ulldecona. Els que hi participen neguen aquesta rivalitat, però és inevitable mirar de reüll el que fan *els altres*. *La Passió* d'Esparreguera, declarada d'interès nacional l'any 1983, té un caràcter genuïnament esparreguès, assegura. I quin és aquest caràc-

ter? "Totes les passions tenen trets en comú, no en va expliquen la mateixa història, la de Jesucrist. Però nosaltres hem de destacar els punts forts que tenim, i és la manera de veure i viure l'obra. No només no reduïm la seva durada, sinó que dibuixem una experiència diferent i més completa: disfrutar de l'espectacle tot el dia. Convidem la gent a què vingui a Esparreguera al matí, vegin la primera part, dinin i, a la tarda, vegin la segona. [I és que aquesta *Passió* ha mantingut al llarg dels anys la seva estructura original i es representa en 38 escenes dividides en dues parts]. Després fins i tot hi ha la possibilitat de veure el teatre per dins". En resum, convertir *La Passió* en una festa popular per gaudir durant tot el dia.

Enric Martínez ha agafat el relleu de la Vicky i des d'aquest any dirigirà el macro-espectacle. Durant els darrers nou anys hi ha hagut sempre directors professionals. "Agafo el relleu amb molt de respecte i molta cura. Sóc prou conscient que agafar aquesta batuta reporta molts maldecaps", assegura. Mig any de dedicació no és pas poc. "El director de *La Passió* -continua- ha de procurar deixar l'espectacle ni que sigui una mica més amunt del que el va trobar. Cadascun li dóna el seu punt de vista, la seva empenta. L'adreces cap al camí que tu creguis més adequat. El nostre muntatge està viu. No és una figura estàtica que cada any li treus una mica la pols, li poses un vestit i apa, a córrer! La història, òbviament, és la mateixa, però vista des d'un altre angle. No ens preocupa massa el que poden oferir els altres, a veure si poden superar *la nostra* *Passió*. Encara que

tots expliquem la mateixa història, cadascuna té el seu segell, la seva identitat pròpia".

LA RELIGIÓ

Tant la Vicky com l'Enric coincideixen en què l'obra s'ha adaptat als nous temps, per imperatius socials. Desenganyem-nos: el tema religiós no té la tirada que tenia abans. *La Passió*, encara que sembli contradictori, ha anat perdent la part creient, i el públic no necessàriament hi pelegrina per una qüestió de fe, com feia fa cent anys. La càrrega religiosa és important, òbviament, però *La Passió* va molt més enllà. "Ja no és el *leit motiv* per anar-la a veure", apunta la Vicky, "sinó que és el fet de gaudir d'un espectacle de dimensions colossals, d'una història universal i d'un fet cultural associat a Catalunya". L'Enric afegeix: "els nostres avantpassats el veien com un espectacle religiós, però nosaltres no tant. Jo sempre dic que tant els col·laboradors com el públic el vegin i que es formin la seva pròpia opció. No és una doctrina obligada, nosaltres no proclamem res de res. El públic religiós veu un espectacle religiós, i el públic que ve a veure una altra obra, veu una altra obra, independentment de les creences de cadascú".

INNOVACIÓ I MODERNITAT

I amb el tombant de segle i, lògicament, de mil·lenni, com si visquessin el seu propi 'efecte 2000', els cartells que la pregonen es van capgirar de cop i van començar a oferir aquesta altra mirada. I és que en dos mil onze anys, la iconografia de Crist en l'art

s'ha anat desenvolupant a mesura que s'ha desenvolupat la religió cristiana, si bé ha mantingut trets prefixats (com la barba o el cabell) o una imatge divina que és humana (l'exaltació dels dos costats inherents a una figura). El mateix passa amb les escenes de la seva vida, que varien segons l'aproximació literària o religiosa que es desitgi. Les imatges en si són iguals, però els detalls medievals o els detalls barrocs s'expliquen pel seu context. On sí que hi ha hagut el canvi important és en la seva representació. Si en el romànic podem parlar d'una imatge entronitzada i hieràtica, en el gòtic d'una humanització, en el barroc d'una exaltació del dramatismes, i en l'art contemporani d'una sacralització. "El cartell és la imatge que volem oferir a fora", sentencien de forma rotunda. "Busquem la innovació i la modernitat". I a fe que ho han aconseguit, malgrat que a voltes hagin generat controvèrsia i provocació, potser per una *peculiar* sacralització.

L'*alma mater* de la decisió va ser en Manel Roca, president de la Junta del Patronat de La Passió, i que aquest any deixa el càrrec. Ell va tenir la idea de buscar, i trobar, nous espectadors. "Volia donar a conèixer l'espectacle des d'un altre punt

de vista, perquè la imatge que es transmetria a fora no era ben bé el que es veia a dins. Qui som nosaltres i cap a on volem anar?, em vaig preguntar. Doncs cap al futur, sinó estem acabats! Hem d'evolucionar! Havíem de buscar un determinat públic, i per fer-ho havíem de buscar una determinada estètica. I vam iniciar una nova era de cartells, de format més realista, trencadors i impactants, que defugissin dels estereotips".

Al principi la metamorfosi va costar una mica d'acceptar, però va anar quallant. El primer de tots, l'any 2000, mostrava un Crist mort reposant en un mar de butaques vermelles, que recordava els rossetons que Perejaume va pintar pel Liceu. L'any següent, una corona d'espines gotejant sang. El 2002, l'ull de la verge Maria fitant el cel. El 2003 va arribar la primera polèmica: la nova voluntat estètica va reproduir un Jesucrist crucificat nu i amb una corona d'espines tatuada al braç. La imatge va aixecar força polseguera, però la sang no va arribar al riu (per cert, que el cartell de *La Passió* d'Olesa d'enguany hi té una més que coincident retirada). El 2004, una mà ferida, i el 2005 un anyell de Déu amb la corona i un regalim de sang devallant pel front.

Els cartells del nou mil·lenni

Cartell any 2000.

Cartell any 2001.

Cartell any 2002.

Cartell any 2003.

Cartell any 2004.

Cartell any 2005.

Cartell any 2006.

Cartell any 2007.

Cartell any 2008.

Cartell any 2009.

Cartell any 2010.

Cartell any 2011.

Però al 2006 va arribar l'escàndol. I la censura. "Aquell any hi va haver un dels cismes més grans que hi ha hagut mai a *La Passió*", recorda Roca. El cartell representava una pietat al revés: la Mare de Déu, despullada, estava en braços de Jesús. "La pròpia junta va dir que no. Es va considerar que la imatge podia ofendre", explica el seu autor, Olivier Grau, que fins al moment havia tingut plena llibertat creativa. El cartell es va haver de substituir per un de més inofensiu –dos innocents claus en forma de creu–, i va provocar que Grau, que havia dissenyat la pràctica totalitat dels cartells d'ençà de la nova era, desaparegués de la circulació una temporada.

"Des del 2006 van tornar a uns esquemes més conservadors i infinitament més clàssics, no tan provocadors", apunta l'antropòleg Llorenç Prat, que el 2001 va formar part d'un grup heterogeni de teòrics que van analitzar l'evolució estètica de la cerimònia de *La Passió* des del segle XVIII fins avui. I encara més, trencant el patró, van incorporar-se artistes no locals, ja que fins al moment la tradició marcava que tots els fotògrafs havien de ser d'Esparreguera mateix. És el cas de Joan Fontcoberta, que va fer-se càrrec del cartell de l'any següent del cisma, retratant Jesucrist convertit en Superman. Aquest 2011, en el seu últim exercici de mandat, Manel Roca, després d'uns anys de transició, ha volgut recuperar Olivier Grau, l'artista amb qui havia iniciat la trajectòria. "Haviem de treure'ns de sobre el llastre de ser fonamentalistes!", expressa.

Grau, però, s'ha moderat. "La intenció de fer alguna cosa trencadora no ha estat prioritària, i potser és l'any en què he tingut més bona acollida, tant de detractors com de defensors. I encara no sé si això és bo o no", medita tot rient. Aquest 2011 el cartell és un pèl continuïsta però reflecteix un factor diferencial: Jesucrist al matí, abans d'anar a la creu, i Jesucrist a la tarda, un cop crucificat. "Dos personatges en un".

Olivier Grau (Esparreguera, 1977), publicista, que fa anys que està vinculat amb el fenomen, molt abans de 'parir-los' a nivell conceptual i de fer-ne el disseny i la direcció

d'art, analitza l'evolució estilística dels cartells: "*La Passió* és en sí un espectacle amb una estètica determinada. Ja des de l'any 96 s'havia volgut innovar i trencar amb el que s'havia fet anteriorment. Fins llavors eren imatges inspirades en l'espectacle, però no eren pròpiament de l'espectacle. Eren una mena de reinterpretació, una fase prèvia a la meua incorporació. Quan vaig intervenir-hi vaig plantejar un altre punt de vista. Vaig voler fer un pas més, pujar un graó. D'entrada, canviar el format del cartell i aconseguir una unificació estilística. Imatges d'estudi, en fons negre i un denominador comú: es tractava un element de la passió, però que no sortia a *La Passió*. No ens inspiràvem tant en les imatges de l'espectacle, sinó que buscàvem més el concepte publicitari. Volíem generar imatges que et fessin

parar un moment i plantejar-te el que estaves veient. I vam començar a impactar. N'hi ha que diuen que sempre estem buscant la polèmica, i no és cert. El que busquem és l'impacte visual. En pocs diners s'ha d'aconseguir molt. Alguna cosa que soni fort! I senzillament li vam donar un gir". Ignasi Ruiz, el fotògraf, comparteix amb Grau el mèrit de les peces i els ressons d'aquest impacte.

Els col·leccionistes de cartells poden donar fe que aquest és un espectacle totalment viu i que, malgrat que només es representi una desena de vegades cada any, encara aixeca passions. Es recuperarà en un futur la pietat retirada? Per si de cas, BENZINA l'ofereix als seus lectors.

La Passió es representarà els dies 3, 10, 17, 22 i 30 d'abril i el dia 1 de maig al teatre La Passió d'Esparreguera. ■

Aquesta foto, que havia d'il·lustrar el cartell del 2006, mai va veure la llum. Es va descartar perquè "podia ofendre".